

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Ректор Донецького державного
університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Сергій ВІТВИЦЬКИЙ

« 16 » лютого 2024 р.

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право

Дисертація Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика», що подана на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право виконана на базі науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ. Тема дисертації затверджена на засіданні Вченої ради Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 7 від 26 січня 2022 року).

Попередня експертиза дисертації проводилася на базі науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ. Для підготовки висновку про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика» Вченою радою Донецького державного університету внутрішніх справ (протокол № 10 від 24 січня 2024 року) призначено рецензентів:

1) Єпринцев Пилип Сергійович – доктор юридичних наук, доцент, проректор університету – директор Криворізького навчально-наукового інституту;

2) Копотун Ігор Миколайович – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, головний науковий співробітник науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ;

3) Пономарьова Тетяна Ігорівна – доктор юридичних наук, старший дослідник, завідувач науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ.

1. Актуальність теми дослідження.

Забезпечення сталого економічного розвитку є основним пріоритетом розбудови правової держави, який має гарантуватись незалежно від впливу негативних чинників, зокрема військово-політичного характеру. В умовах дії особливого правового режиму воєнного стану Україна частково втратила інвестиційну привабливість, у зв'язку із чим було сформовано відповідні макроекономічні диспропорції, які стали гальмуючим фактором в механізмі сталого економічного розвитку держави. Більшість детермінант, які сприяли появі таких диспропорцій, знаходяться у площині незадовільного функціонування ринку праці та неналежного порядку формування системи організації виробництва, що у більшості випадків зумовлено порушеннями прав людини і громадянина на працю взагалі та безпечні умови праці зокрема. Низка таких порушень передбачені національним законодавством як публічно-правові делікти.

У 2021 році Указом Президента України від 11 серпня 2021 року було затверджено Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року, в якій було визначено, що основними викликами та загрозами у сфері макроекономічної безпеки є: низький рівень благополуччя населення, який призводить до звуження внутрішнього споживання та заощадження, зростання бідності, зокрема і серед працюючих; значні нерівномірності розподілу доходів населення в регіональному розрізі, що провокують надмірну внутрішню трудову міграцію; інтенсивні процеси трудової міграції, які зумовлюють відтік кваліфікованих кадрів; високий рівень безробіття (порівняно з іншими європейськими країнами) в умовах наявних диспропорцій між попитом та пропозицією робочої сили на ринку, а також високої конкуренції на ринку робочої сили в галузях з високою оплатою праці; високий рівень неформальної зайнятості (порівняно з нижчою, ніж в інших європейських країнах, заробітною платою), що у подальшому утримуватиме на високому рівні потоки трудової міграції; низькі темпи зростання продуктивності праці.

Усі перелічені виклики та загрози інтенсифікуються у зв'язку із поступовим збільшенням кількості кримінально караних посягань на трудові права громадян, зокрема після повномасштабного вторгнення російської федерації в Україну. Така кримінологічна ситуація зумовлена тимчасовою окупацією окремих регіонів країни, внутрішніми переміщеннями громадян, масовими скороченнями чисельності або штату працівників, припиненням роботи окремими підприємствами, установами та організаціями, неможливістю продовжувати трудову діяльність через активні бойові дії тощо. В таких умовах роботодавці отримують низку додаткових способів здійснення незаконного впливу на працівників, більшість із яких залишаються латентними через

низький рівень юридичної грамотності населення та прогалини в організаційному забезпеченні та нормативно-правовому регулюванні трудових відносин. Наведене вказує на потребу у пошуку актуальних та ефективних способів, здатних здійснити позитивний вплив на кількісно-якісні показники кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин, одними із яких є кримінологічні заходи. Необхідно відмітити, що у сучасних умовах функціонування держави кримінологічний напрям національної безпеки щодо запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин може бути спрямований на вирішення низки проблем, диференційованих за трьома загально визначеними рівнями: загальносоціальний – створення умов для підвищення стандартів праці, а також легалізації трудових відносин та зниження кількості трудових мігрантів; спеціально-кримінологічний – удосконалення кримінального законодавства, а також підвищення ефективності діяльності суб'єктів, уповноважених здійснювати контроль та нагляд за дотриманням права громадян на працю; індивідуально-профілактичний – здійснення безпосереднього впливу на кримінальних правопорушників. Наведені напрями потребують детального вивчення, деталізації та унормування в межах кримінологічних досліджень теоретико-прикладного характеру.

Теоретичні та практичні проблеми запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні є предметом дослідження у наукових працях із різних галузей юридичної науки, що зумовлено багатоаспектністю цього явища. Більшість наукових праць було присвячено розв'язанню проблеми удосконалення трудового законодавства, а також механізму здійснення заходів кримінально-правового характеру. В межах наук кримінально-правового циклу значний внесок у розробку цього питання здійснено такими ученими як А. М. Бабенко, О. М. Бандурка, П. С. Берзін, О. Г. Богатирьов, С. С. Вітвіцький, В. О. Глушков, В. В. Голіна, Б. М. Головкін, О. М. Джужа, С. Ф. Денисов, Т. А. Денисова, О. О. Житний, А. П. Закалюк, А. Ф. Зелінський, О. Г. Колб, М. Г. Колодяжний, В. Я. Конопельський, М. М. Клемпарський, О. М. Костенко, Н. В. Кулакова, О. Г. Кулик, М. П. Куцевич, В. О. Меркулова, Є. С. Назимко, Д. М. Тичина, С. І. Халимон, П. В. Хряпінський, В. В. Шаблистий, В. І. Шакун, О. Н. Ярмиш тощо. Роботи вказаних авторів мають важливе значення, разом із тим, низка питань теоретико-прикладного характеру залишаються невирішеними. У кримінологічній науці, не дивлячись на активну розбудову архітектури кримінологічного забезпечення безпекового середовища, досі не сформовано цілісного уявлення про сутність та зміст запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні. Можна констатувати, що стан розробки вказаної проблеми не відповідає сучасним вимогам, що зумовлює актуальність розробки обраної для дослідження теми.

2. Наукова новизна, теоретичне та практичне значення результатів дисертації.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що за тематикою та змістом дисертація є першою монографічною працею, в якій поставлено та розв'язано науково-прикладну проблему кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні, а також сформовано концептуальний підхід, скерований на удосконалення кримінального законодавства та кримінологічної практики у цій частині. У межах дослідження обґрунтовано низку теоретичних та практичних положень і висновків, основними з яких є:

вперше:

– унормовано перелік питань, які потребують першочергової розробки в межах предмету дослідження, які диференційовані за такими напрямками: 1) методологічні засади дослідження особливостей запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні; 2) генеза становлення та розвитку кримінального законодавства України в частині охорони трудових відносин; 3) понятійно-категоріальний апарат трудового та кримінального законодавства; 4) джерела та суб'єкти забезпечення і механізм реалізації кримінологічного напряму державної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні; 5) кримінологічна характеристика кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин в Україні (сучасний стан, структура, динаміка; структура особи кримінального правопорушника тощо); 6) віктимологічні ознаки та властивості жертв кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин (структура особи жертви; віктимогенні індивідуально-психологічні ознаки жертви тощо); 7) стратегії запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні; 8) міжнародні стандарти реалізації кримінально-правової політики у сфері охорони трудових відносин та зарубіжний досвід кримінологічного захисту трудових прав і свобод працівників;

– виокремлено та охарактеризовано основні етапи становлення та розвитку кримінального законодавства в частині охорони трудових прав громадян, які диференційовані таким чином: перший етап – період зародження загальних (базових) прав людини в їх первісному розумінні (з VІV ст. до н.е. до ХІІІ ст. н.е.); другий етап – період становлення нормативно-правового регулювання основних, визнаних народом та державою прав людини; період стрімкого наукового розвитку, становлення сучасного бачення правової доктрини, формування законодавчого визнання права людини на працю та його нормативно-правовий захист (з ХІІІ ст. до ХVІІ ст.); третій етап (ХVІІ ст. – ХХІ ст.) – період формування остаточного законодавчого уявлення про трудові відносини та їх юридичне закріплення. У межах цього етапу виділено структуру розвитку українського трудового законодавства та його захисту: 1) друга половина ХІХ ст. – перша половина ХХ ст. – скасування кріпацького права, індустріальний розвиток із поступовою інтеграцією трудових відносин у промислову практику; створення першого кодифікованого українського акта, котрий регулював трудові відносини (Кодекс законів про працю, прийнятий у 1918 році); 2) 1941 – 1945 роки – період занедбання трудового та кримінального законодавства, погіршення правового статусу працівників через воєнні дії; 3)

1945 – 1991 роки – відновлення правового статусу працівників із наступним прийняттям Основ законодавства СРСР і союзних республік про працю та КЗпП УРСР; 4) 1991 – до сьогодні – стабільна робота над удосконаленням Кодексу законів про працю; створення у Кримінальному кодексі України 2001 року окремого розділу, присвяченого захисту трудових прав громадян; період створення повноцінної кримінально-правової бази для захисту трудових прав людини;

– унормовано основні властивості та ознаки жертв кримінально протиправного посягання на трудові права та свободи, які диференційовані таким чином: 1) юридична амбівалентність – низький рівень / повна відсутність правової обізнаності, здатності до аналітичної діяльності, вміння тлумачити та використовувати на практиці норми трудового законодавства; 2) несформований комплекс соціальних цінностей – гіпотрофоване уявлення про межі трудових відносин та особистої безпеки на виробництві; 3) нестійкий баланс довіри / недовіра до правоохоронних органів, що латенізує такого роду діяння; 4) лабільна емоційна сфера – відсутність здатності своєчасно усвідомлювати та реагувати на порушення трудових прав і свобод; 5) надмірна політизація – бачення всіх протиправних дій, спрямованих на порушення трудових прав як наслідок незадовільної політико-економічної ситуації в країні; 6) трудовий радикалізм – відтворюється у прагненні отримати вигоду із професії, незважаючи на систематичні порушення трудових прав;

– визначено та унормовано риси міжнародних стандартів щодо реалізації кримінально-правової політики у сфері охорони трудових відносин, до яких віднесено: 1) визнання боротьби із бідністю та безробіттям основними пріоритетами соціального складника державного регулювання; 2) забезпечення доступу громадян до будь-яких дозволених законом заходів та засобів захисту трудових прав від кримінально протиправного посягання; 3) ліквідацію всіх форм дискримінації в межах реалізації прав громадян на працю; 4) визначення груп уразливих категорій працівників, які мають право на поліпшені / спрощені умови праці; 5) заборону примусового використання праці неповнолітніх;

– запропоновано комплекс соціально-економічних, організаційно-правових та віктимологічних заходів впливу на кримінологічну ситуацію в частині кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин, основними з яких є: моніторинг ринку праці та виокремлення «мертвих зон» з метою усунення факультативних чинників та факторів, які детермінують порушення трудових прав громадян; унормування положень трудового та кримінального законодавства щодо посилення механізму захисту трудових прав громадян під час дії особливих правових режимів; створення та інтеграція у правозастосовну діяльність способів запровадження періодичного анонімного віктимологічного опитування населення (victimology survey, crimesurvey) з метою встановлення кількості осіб, які стали потерпілими від кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин на виконання рекомендацій, визначених у Комплексному стратегічному плані реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, схваленого Указом Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023;

удосконалення системи управління ринком праці, орієнтованої на досягнення встановлених пріоритетів реалізації державної політики;

– розроблено концепцію соціально-правового захисту трудових прав громадян в умовах дії воєнного стану та після його припинення, засновану на системі апробованих міжнародних стандартів забезпечення режиму праці;

– запропоновано систему змін та доповнень до кримінального законодавства України щодо кримінальної відповідальності за вчинення кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин.

удосконалено:

– доктринальні підходи до унормування способів удосконалення якості інформаційного забезпечення порядку формування та реалізації кримінологічного напрямку державної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні, які диференційовані на такі: 1) створення сучасних інформаційних платформ для забезпечення взаємодії працівників із роботодавцями; 2) створення комп'ютерних технологій захисту персональних даних працівників; 3) удосконалення науково-технічного та науково-методичного забезпечення захисту трудових прав працівників засобами кримінального права та кримінології; 4) створення цифрових платформ для взаємодії з міжнародними та зарубіжними організаціями, у чиї функціональні обов'язки входить захист прав працівників; 5) інформатизація порядку взаємодії з громадянським суспільством, зокрема представниками професіональних спілок, з метою захисту трудових прав працівників;

– доктринальні підходи до унормування сукупності соціально-економічних детермінант кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин, до яких віднесено: 1) зниження інвестиційної привабливості України через воєнний стан та пандемію COVID-19, що призвело до падіння ринку праці, необхідності скорочення робочих місць та трудових спорів; 2) ігнорування необхідності у реформуванні концепції сталого розвитку в загострених політико-економічних умовах, що мало наслідком завершення процесу глобалізації та початок локалізації, а також міграцію населення, втрату трудових ресурсів і трансформацію способів утримання працівників незаконним шляхом; 3) дисбаланс у системі формування трудового потенціалу – збільшення попиту на певні професії (наприклад, оборонна промисловість), що спричинено регулярними обстрілами критичної інфраструктури та ускладненнями у забезпеченні енергетичної безпеки та відповідно – проведення масових скорочень представників менш актуальних спеціальностей; 4) гальмування процедури судового розгляду спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності через фінансово-технічні, організаційно-адміністративні та кадрові проблеми в роботі господарських судів;

– доктринальні підходи до системи причин та чинників віктимізації населення, до яких віднесено: 1) відсутність нормативно визначеного порядку здійснення контролю за суб'єктами господарської діяльності; 2) низький рівень поінформованості про стан кримінально протиправної діяльності у сфері охорони трудових відносин; 3) відсутність необхідного балансу між інтересами

держави, суб'єктів господарювання та споживачів; 4) відсутність належної юридичної відповідальності фізичних осіб-підприємців; 5) відсутність механізму проведення позапланових контрольних заходів, спрямованих на перевірку діяльності підприємств, установ та організацій різного типу власності; 6) незадовільні умови ведення малого та середнього бізнесу через зловживання контролюючими особами межами своєї дискреції; 7) відсутність належного захисту окремих фізичних та юридичних осіб, які здійснюють законну діяльність, внаслідок якої останні зазнають кримінально протиправного впливу;

– доктринальні підходи до диференціації політико-правових заходів спеціально-кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин, до яких віднесено: 1) унормування положень щодо особливостей зовнішньої трудової міграції, яка здійснюється особами з інвалідністю; 2) прийняття нормативно-правового акту, скерованого на врегулювання порядку реалізації права на працю внутрішньо переміщеними особами, а також їх соціального захисту від дискримінації за територіальною ознакою; 3) перегляд положень нормативно-правового акта, присвяченого організації трудових відносин в умовах воєнного стану в частині виплати компенсації працівникам за час призупинення дії трудового договору, який покладено на державу, що здійснює збройну агресію проти України; 4) перегляд трудового законодавства в частині нормативного закріплення адаптованого під сучасні умови переліку підстав для продовження жінками відпустки по догляду за дитиною до шести років зі збереженням заробітної плати; 5) встановлення посиленого нормативно-правового захисту інтересів дітей, які працюють; 6) встановлення кримінальної відповідальності за порушення прав зовнішніх трудових мігрантів.

набули подальшого розвитку:

– доктринальні підходи до визначення рівнів методології кримінологічного дослідження особливостей запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні, які було доопрацьовано та диференційовано таким чином: 1) філософсько-світоглядний – перший рівень методології кримінологічного дослідження, сутність якого полягає в гносеологічному пізнанні механізму запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні; 2) теоретико-системний – другий рівень методології кримінологічного дослідження, сутність якого полягає у створенні алгоритму універсалізації механізму запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні; 3) емпіричний – третій рівень, необхідний для апробації та алгоритмізації механізму запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні;

– наукове визначення механізму реалізації кримінологічного напрямку державної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні як сукупності статичних та динамічних, кримінологічних та організаційно-правових засобів та заходів, скерованих на недопущення протиправних посягань на суспільні

відносини, які забезпечують конституційне право на нормальні трудові відносини, що здійснюються спеціально уповноваженими суб'єктами;

– наукове визначення особи кримінального правопорушника як сукупності стійких індивідуальних, вроджених та/або набутих особливостей, а також соціально значущих рис, які сприяють /спрощують або обумовлюють формування девіацій, що відтворюються в готовності до вчинення кримінального правопорушення, у зв'язку із чим винний набуває ознак суспільної небезпечності;

– доктринальне бачення типового портрету особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення проти безпеки виробництва, а саме: чоловік 40–54 років (40,3 %), який має професійну (професійно-технічну) (27,2 %) або базову середню та профільну середньою освіту (19,3 %), громадянин України (99,8 %). Характеризується відсутністю толерантності, розуміння правил особистої та трудової безпеки; деформованим уявленням про трудові обов'язки та необхідність їх неухильного виконання; має низький рівень відповідальності та трудової культури. В окремих випадках наявні такі медичні ознаки, як: 1) низька стресостійкість; 2) алкогольна /наркотична залежність; 3) фізичні та психічні вади, які заважають повною мірою здійснювати трудові обов'язки; 4) несвоєчасно ідентифіковані психосоматичні розлади.

Достовірність отриманих наукових результатів забезпечується комплексним використанням загальних і спеціальних методів наукового пізнання (історико-правовий, логіко-семантичний, компаративний, системно-структурний, формально-логічний, метод структурно-функціонального аналізу, догматичний, метод контент-аналізу, моделювання, статистичні та математичні методи), що надало можливість вирішити основні завдання та досягти поставленої мети дисертаційної роботи шляхом здійснення комплексного та ґрунтовного наукового дослідження та отримання обґрунтованих і достовірних наукових результатів.

Дисертація написана грамотно, оформлена згідно з чинними вимогами та відповідає вимогам, передбаченим Порядком присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197. Мовностилістична культура роботи досить висока. Список використаних літературних джерел, а також посилання на них у тексті дисертації зроблено з дотриманням вимог.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів. Теоретичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в роботі уточнено поняття та зміст кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин; охарактеризовано сучасний стан, структуру, динаміку кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин в Україні та визначено криміногенні тенденції, що впливають на кількісно-якісні показники таких діянь; з'ясовано та конкретизовано систему детермінант, що впливають на вчинення кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин в Україні; проаналізовано та уточнено кримінологічно значущі ознаки особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення у сфері охорони трудових відносин в Україні; проаналізовано та уточнено віктимологічні ознаки та властивості

жертв кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин в Україні; досліджено систему запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні та обґрунтовано пропозиції щодо її удосконалення; визначено подальші перспективи розвитку кримінального законодавства та інших нормативно-правових актів з питань запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації запропоновано систему змін та доповнень до кримінального законодавства щодо кримінальної відповідальності та покарання за кримінальні правопорушення у сфері охорони трудових відносин, а також розроблено концепцію соціально-правового захисту трудових прав громадян в умовах дії воєнного стану та після його припинення, засновану на системі апробованих міжнародних стандартів забезпечення режиму праці.

Викладені в роботі висновки і пропозиції впроваджено та може бути використано в:

науково-дослідній роботі – для здійснення досліджень, спрямованих на подальший розвиток кримінологічної науки за такими напрямками як: запобігання та протидія кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян та безпеки виробництва; інформаційне забезпечення механізму запобігання кримінальним правопорушенням; методологія кримінологічних досліджень; запобігання кримінальним правопорушенням в умовах воєнного стану (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 05 січня 2024 року);

– законотворчій діяльності – при розробці нових законодавчих та інших нормативно-правових актів, а також при підготовці змін і доповнень до Кримінального кодексу України в частині кримінальної відповідальності за кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян та безпеки виробництва (лист Донецького державного університету внутрішніх справ до Департаменту юридичного забезпечення МВС України від 23 травня 2023 року № 2444/26.4–2023);

– освітньому процесі – при викладанні освітніх компонентів освітньо-професійної програми 081 «Право»: «Кримінологія», «Кримінальне право. Особлива частина», «Віктимологія» (акт Донецького державного університету внутрішніх справ від 05 січня 2024 року);

– практичній діяльності – слідчих підрозділів Національної поліції України під час проведення занять в системі службової підготовки, семінарів, нарад тощо.

3. Наукові публікації, у яких висвітлено основні результати дисертаційного дослідження, та повнота їх опублікування.

Основні положення дисертації опубліковано в 31 науковій публікації, серед яких 1 монографія, 20 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, 3 статті у виданнях, проіндексованих у наукометричній базі Web of Science Core Collection, 7 тез

доповідей, оприлюднених на науково-практичних заходах:

Монографія

Ждан М. Д. Кримінологічна політика у сфері захисту трудових прав громадян: монографія / за заг. ред. Є. С. Назимка. Київ: ВД «Дакор», 2024. 444 с.

Статті в наукових фахових виданнях України та виданнях, що індексуються в міжнародних наукометричних базах даних

1. Ждан М. Д. Механізм реалізації кримінологічної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2021. № 3. С. 185-189.
2. Ждан М. Д. Нормативно-правове забезпечення кримінологічної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 9. С. 392-395.
3. Ждан М.Д. Історія становлення та розвитку кримінального законодавства України в частині охорони трудових відносин. *Право та державне управління*. 2022. № 1. С. 25-35.
4. Ждан М.Д. Стан наукової розробки проблем запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні. *JurisEuropensisScientia*. 2022. № 2. С. 106-111.
5. Ждан М. Д. Суб'єкти реалізації кримінологічної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Юридичний вісник*. 2022. № 3. С. 90-98.
6. Ждан М.Д. Соціально-економічні детермінанти кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Право та державне управління*. 2022. № 3. С. 302-307.
7. Ждан М. Д. Інформатизація процесу управління трудовими відносинами в межах кримінологічної науки. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2022. Т.33 (72), № 3. С. 44-48.
8. Ждан М. Д. Кримінологічний та кримінально-правовий захист неповнолітніх від трудової експлуатації. *Правовий часопис Донбасу*, 2022. № 4 (81) ч. 2. С. 82-86.
9. Ждан М. Д. Кримінально-правовий захист права громадян на страйк: національний та міжнародний підхід. *Приватне та публічне право*. 2022. № 4. С. 87-92.
10. Ждан М. Д. Кримінологічний захист права на працю осіб з інвалідністю: міжнародний досвід. *Правова позиція*. 2022. № 4. С. 111-114.
11. Ждан М.Д. Кримінально-правовий захист працівників від дискримінації за ознакою статі. *JurisEuropensisScientia*. 2022. № 5. С. 35-38.
12. Ждан М.Д. Методологія дослідження особливостей запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 5. С. 301-306.

13. Ждан М.Д. Стан та динаміка кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 9. С. 681-684.

14. Ждан М. Д. Інформатизація кримінологічної політики в Україні. *Правові новели*. 2022. № 17. С. 34-41.

15. Ждан М.Д. Кримінологічна характеристика жертв кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Актуальні питання юридичної науки*. 2022. № 17. С. 205-213.

16. Ждан М. Д. Громадянське суспільство як суб'єкт реалізації кримінологічної політики у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Юридичний бюлетень*. 2022. № 26. С. 194-200.

17. Ждан М.Д. Соціально-економічне запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Правова позиція*, 2023. № 1 (38). С. 219-222.

18. Ждан М.Д. Організаційно-управлінські заходи запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян. *Право та державне управління*. 2023. № 2. С. 282-289.

19. Ждан М.Д. Соціально-демографічні ознаки осіб, які вчиняють кримінальні правопорушення проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Держава та регіони. Серія: Право*. 2023. № 3 (81). С. 183-188.

20. Ждан М.Д. Індивідуальне віктимологічне запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян. *Право і суспільство*. 2023. № 3. С. 396-401.

21. Mkrtchyan, K., Yamnenko, T., Holovan, T., Zhdan, M. Improvement of organizational measures to ensure public security and order during the mass events by the National Police of Ukraine. *Amazonia Investiga*, 2020. № 9 (26). P. 167-173.

(Особистий внесок здобувача: розглянуто роль Національної поліції у реалізації державної політики із запобігання кримінальним правопорушенням)

22. Melnyk K., Tsesarsky F., Zhdan M., Vlasenko M., Fatieiev Ya. Distance work and its significance in terms of quarantine restrictions aimed at preventing the spread of the COVID-19. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*, Volume 24, Special Issue 1. 2021. P. 1-8.

(Особистий внесок здобувача: розглянуто види трудових відносин, які реалізуються в особливих умовах як один із напрямів загальносоціального запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин)

23. Koliesnik T., Lehkosherst Y., Zhdan M. Socio-Economic Component of the State Policy in the Field of Prevention of Criminal Offences Against Labour Rights and Freedoms of a Person and a Citizen. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2023. Vol. 9 No. 4. P. 128-134.

(Особистий внесок здобувача: розглянуто зміст соціально-економічних детермінант та їх вплив на кількісно-якісні показники кримінальних правопорушень у сфері охорони трудових відносин)

Праці апробаційного характеру

1. Ждан М.Д. Інформаційне забезпечення кримінологічної політики в Україні. *Право як ефективний суспільний регулятор*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 18–19 лютого 2022 р.) Львів: Західноукраїнська організація «Центр правничих ініціатив», 2022. С. 14-16.
2. Ждан М.Д. Діджиталізація трудових відносин як напрям запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян. *Теоретичні та практичні проблеми реалізації норм права*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, 2–3 грудня 2022 року). Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського. Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 227-231.
3. Ждан М.Д. Соціокультурні та морально-психологічні детермінанти кримінальних правопорушень проти трудових прав і свобод людини і громадянина. *Юридичні науки: проблеми та перспективи*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Запоріжжя, 24–25 лютого 2023 р.) Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 333-337.
4. Ждан М.Д. Критерії періодизації виникнення, становлення та еволюції кримінально-правового захисту трудових правовідносин в Україні. *Актуальні питання діяльності підрозділів кримінальної поліції*: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 14 квітня 2023 року). Кропивницький: ДонДУВС, 2023. С. 437-439.
5. Ждан М.Д. Діалектичний та аксіологічний підходи до пізнання методології дослідження запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні. *Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів*: матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 26 травня 2023 року). Кривий Ріг: КННІ ДонДУВС, 2023. С. 202-204.
6. Ждан М.Д. Кримінально-правові ознаки особи, яка вчиняє кримінальні правопорушення проти трудових прав громадян. *Восьмі Таврійські юридичні наукові читання*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (м. Київ, 16–17 червня 2023 р.). Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. С. 221-225.
7. Ждан М.Д. Сучасний погляд на методологію дослідження особливостей кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням проти трудових прав громадян. *Організаційно-правове забезпечення національної безпеки в умовах воєнного стану*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кропивницький, 7 липня 2023 року). Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький, 2023. С. 339-341.

ВИСНОВОК

Ознайомившись із дисертацією Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання

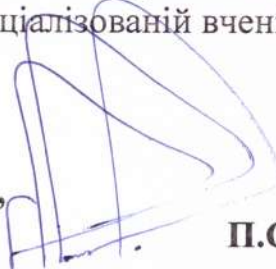
кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика» та науковими публікаціями, у яких висвітлено основні наукові результати проведеного дослідження, а також взявши до уваги підсумки фахового семінару, вважаємо, що:

1. Дисертація Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика» є фундаментальним дослідженням з актуальних питань, характеризується єдністю змісту, містить наукові результати, яким властива наукова новизна, теоретичне та практичне значення, що свідчить про істотний внесок здобувача у розвиток кримінологічної науки. Дисертація відповідає вимогам, передбаченим пунктами 7 та 9 Порядку присудження та позбавлення наукового ступеня доктора наук, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 17 листопада 2021 р. № 1197.

2. Дисертація Ждана Миколи Дмитровича «Запобігання кримінальним правопорушенням у сфері охорони трудових відносин в Україні: теорія та практика» може бути рекомендована до захисту на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

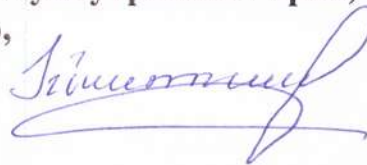
**проректор університету – директор
Криворізького навчально-наукового інституту,
доктор юридичних наук, доцент**

П.С. Єпринцев

Рецензент:

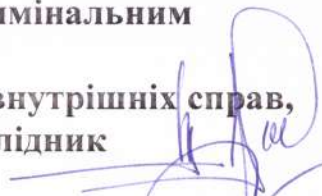
**головний науковий співробітник науково-дослідної
лабораторії з проблем запобігання кримінальним
правопорушенням факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор,
заслужений юрист України**

І.М. Копотун

Рецензент:

**завідувач науково-дослідної
лабораторії з проблем запобігання кримінальним
правопорушенням факультету № 3
Донецького державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, старший дослідник**

Т.І. Пономарьова

Підписи проректора університету – директора Криворізького навчально-наукового інституту, д.ю.н., доцента П.С. Єпринцева; головного наукового співробітника науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., професора, заслуженого юриста України І.М. Копотуна; завідувача науково-дослідної лабораторії з проблем запобігання

кримінальним правопорушенням факультету № 3 Донецького державного університету внутрішніх справ, д.ю.н., старшого дослідника Т.І. Пономарьової засвідчую:

Начальник ВДСД

Ю.Г. Меркулова